

УНИВЕРЗИТЕТ У ПРИШТИНИ СА ПРИВРЕМЕНИМ СЕДИШТЕМ У КОСОВСКОЈ МИТРОВИЦИ
ФИЛОЗОФСКИ ФАКУЛТЕТ

УПУТСТВО ЗА ПИСАЊЕ ИЗВЕШТАЈА О ОЦЕНИ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

I ПОДАЦИ О КОМИСИЈИ
Кликните да бисте почели унос текста.
<ol style="list-style-type: none">
Датум и орган који је именовео комисију 10.04. 2024. Наставно-научно веће Филозофског факултета у Косовској Митровици
Састав комисије, име и презиме сваког члана, звање, ужа научна област, назив факултета (установе) у којој је члан комисије запослен:<ol style="list-style-type: none">
Саша Станојевић, ванредни професор, научна област Историјске, археолошке и класичне науке, ужа научна област Историја модерног доба, Филозофски факултет Универзитета у Приштини са привременим седиштем у Косовској Митровици, председник Комисије
Драгиша Бојовић, редовни професор, научна област Филолошке науке, ужа научна област Српска и компаративна књижевност, Филозофски факултет Универзитета у Нишу, члан Комисије
Владан Виријевић, редовни професор, научна област Историјске, археолошке и класичне науке, ужа научна област Савремена историја, Филозофски факултет Универзитета у Приштини са привременим седиштем у Косовској Митровици, члан Комисије - ментор
II ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ
Кликните да бисте почели унос текста.
<ol style="list-style-type: none">
Име, име једног родитеља, презиме: Бобан, Драгутин, Стојковић
Датум рођења, општина, република: 13. 11. 1980., Гњилане, Србија
Датум одбране, место и назив магистарске тезе: Кликните да бисте почели унос текста.
Научна област из које је стечено академско звање магистра наука: Кликните да бисте почели унос текста.
III НАСЛОВ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:
<i>Манастир Девич од 1912. до 2012. године</i>
IV ПРЕГЛЕД ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:
Навести кратак садржај са назнаком броја страна поглавља, слика, шема, графикана и сл.
Садржај дисертације одговара пројекту, тј. идејном нацрту према коме је и одобрена. Рукопис дисертације састоји се од Предговора (стр. 2-8), Увода (стр. 9-80) у склопу кога је дефинисано пет целина, и три поглавља неједнаког обима, од којих два садрже неколико подпоглавља. Уводни део састоји се од следећих целина: <i>Преподобни Јоаникије Девички</i> (стр. 29-39), <i>Дреница – баштина породице Бранковић</i> (стр. 40-60), <i>Народно предање о настанку Манастира – деспот Ђурађ Бранковић ктитор манастира Девич?</i> (стр. 61-67), <i>Манастир Девич од обнове Пећке Патријаршије 1557. године до XIX века</i> (стр. 68-74). Прво поглавље насловљено као Манастир Девич у првој половини XX века (стр. 81-143) чине пет потпоглавља и то: <i>Манастир Девич током аустроугарске окупације 1915-1918. године</i> (стр. 91-99), <i>Војводе манастира Девич до 1918. године</i> (стр. 100-104), <i>Качачки покрет и његово деловање у Дреници</i> (стр. 105-111), <i>Манастир Девич у периоду између два светска рата</i> (стр. 112-132) и <i>Манастир Девич у време Другог светског рата</i> (стр. 133-143). Друго поглавље

односи се на живот манастира након Другог светског рата и насловљено је као **Обнова манастира Девич после Другог светског рата** (стр. 144-199) и у оквиру њега издвојена је целина *Манастир Девич у време игуманије Параскеве Симеуновић* (стр. 161-199). Треће поглавље носи наслов **Манастир Девич на крају XX и почетком XXI века** (стр. 200-229). У његовом склопу издвојена су три подпоглавља: *Напади тзв. ОВК на манастир Девич* (стр. 202-213), *Манастир Девич током „Мартовског погрома“ 2004. године* (стр. 214-220) и *Обнова манастира Девич после „Мартовског погрома“ 2004. године* (стр. 221-229). Тематско-хронолошка поглавља засвођена су **Закључком** (стр. 230-233), **Пописом извора и литературе** (стр. 234-257), **Списком прилога** (стр. 258-261) и **Списком скраћеница** (стр. 262-263).

V ВРЕДНОВАЊЕ ПОЈЕДИНИХ ДЕЛОВА ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:

У складу с нормативом Правилника о докторским академским студијама Филозофског факултета Универзитета у Приштини са привременим седиштем у Косовској Митровици (члан 59, ставови 2, 3 и 4) извршена је софтверска провера оригиналности рукописа докторске дисертације кандидата Бобана Стојковића. Анализа је показала да је проценат поклапања 17%, али да се он у већини односи на наведену литературу коју је кандидат користио. Увидом у целине које је софтвер означио, уз консултације са кандидатом, утврдили смо да су неке од њих, у ствари, делови текстова чији је он аутор, али их није наводио у форми аутоцитата, већ преносио у интегралном облику. Такође, добар део преклапања односи се на научни апарат, тј. наводе из подножних напомена и пописа кориштених извора и литературе (као и у највећем делу *Предговора*), што не утиче на свеукупност релевантних критеријума при оцени оригиналности рукописа. Савеукупно сагледавши, можемо закључити да истраживање кандидата Бобана Стојковића представља оригинални рад, тј. представља резултат његовог вишегодишњег рада на истраживању прошлости манастира Девича обављеног у релевантним архивским и библиотечким установама, као и на самом терену, у манастиру. Подударана текста који нису последица цитата, личних имена, библиографских података и претходно публикованих резултата кандидатових истраживања проистекла су из недовољне опрезности приликом кориштења навођења релевантне литературе, што је за последицу и имало враћање рукописа кандидату на дораду, тј. исправљање свих уочених неправилности, а све с циљем да рукопис добије оне неопходне карактеристике које научна методологија изискује!

Посматрано с методолошког становишта, рукопис дисертације колеге Бобана Стојковића се у структуралном смислу базира на комбинованом хронолошко-тематском принципу саопштавања резултата до којих се дошло током истраживачког поступка. Рукопис се тако састоји из више међусобно повезаних делова, при чему сваки понаособ има своје специфичности, али који повезани представљају једну кохерентну целину. У **Предговору** је приказана тема истраживања, уз додатна објашњења о примењеном методолошком поступку, односно структури рукописа, као и дат исцрпан критички осврт на коришћене изворе и литературу. У **Уводу** је наглашено стање постојеће научне мисли о истраживачкој теми и дат хронолошки приказ историјата манастира Девич од његовог настанка до ослобођења простора Косова и Метохије у Првом балканском рату 1912. године, тј. почетној или доњој хронолошкој међи теме докторске дисертације колеге Стојковића. Ово излагање базирано је на мноштву записа из српске средњовековне и хагиографске књижевности, цртицама из народне традиције и путописној литератури насталој из пера бројних личности које су походиле овај знаменити манастир. Значајан простор дат је приказу портрета утемељивача манастира, светом Јоаникију Девичком, јединог пустињака са целовито формираним култом у оквиру Српске православне цркве. Истакнут је светачки карактер његове личности и приказано ширење култа не само код православног, већ и мухамеданског становништва. Приказане су и географско-историјско-етнолошке одлике Дренице, као предеононе целине у склопу које је настао култ Јоаникија Девичког и саграђен манастир, који је, како осланлијски писани извори наводе, средином 16. века био један од 52 православне богомоље на том простору. Дилеме и претпоставке о ктиторству манастира анализирани су у контексту наратива о деспоту Ђурађу Бранковићу, веома раширеног у народној традицији и епици. Знатан простор посвећен је историјату манастира од периода обнове Пећке патријаршије (1557.) до 19. века, тешкоћама и страдалништву којима је био изложен од стране локалних арбанашких кабадахија, богатој списатељској активности манастирске братије, културно-просветној улози коју је манастир имао у ближем и ширем окружењу, посебно током 19. века, и тд.

У првом поглављу - **Манастир Девич у првој половини XX века** – приказано је стање манастира у време ослобођења Косова и Метохије у Првом балканском рату 1912. године, његов положај и тешкоће са којима се суочавало манастирско братство током трогодишњег периода аустро-угарске окупације (1915-1918.)

када се Девич поново нашао на мети арбанашке острашћености и осветљене су околности деловања института „манастирских војвода“. Поновно ослобођење Косова и Метохије у јесен 1918. године отворило је нову етапу у манастирском „дугом трајању“. Обнова манастира била је отежана и скопчана с чињеницом да је арбанашко окружење, непријатељски расположено према новоуспостављеним властима Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца, подржавало качачки покрет који је током првих поратних година својим терористичким деловањем уносио немир и неспокој, а чија најинтензивнија активност се осећала управо у области Дренице. Доста простора посвећено је приказивању напора за обнову манастирског живота, материјалним основама манастира, извесним неспоразумима између манастирског братства и световних власти почетком 20-их година прошлог века, иницијативи за обнову и изградњу манастирских конака, незавидном финансијском стању, честим променама манастирског старешинства и тд. Значајна пажња посвећена је страдалништву којем је манастир био изложен током периода Другог светског рата, када се, по ко зна који пут, поново нашао на мети арбанашког шовинизма. Након бесомучне пљачке манастирске имовине и убиства јеромонаха Дамаскина Бошковића, првог клирика Епархије рашко-призренске који је убијен након Априлског рата 1941. године, манастир је крајем новембра исте године спаљен у потпуности, манастирска имања узурпирана од стране локалних Арбанаса, шуме и воћњаци посечени...

Друго поглавље **Обнова манастира Девич после Другог светског рата** приказује размере ратне штете коју је манастир претрпео од стране локалних Арбанаса, напоре усмерене ка обнови манастира и монашког живота и тешкоће које су их пратиле, пљачкање, девастацију и узурпацију манастирског имања, „оживљавање“ манастира након доласка на дужност игуманије монахиње Параскеве Симеуновић и још две искушенице, изградњу цркве и других манастирских објеката, бројчано увећавање сестринства, физичке нападе Арбанаса на игуманију, сестринство и госте који су походили манастир, појачане притиске арбанашких шовиниста на српско становништво Дренице како би их натерали на исељавање, ескалацију арбанашког шовинизма и сепаратизма почетком 80-их година прошлог века и његове последице по манастир и српски живаљ на простору Дренице и суседне Метохије и тд.

Треће поглавље **Манастир Девич на крају XX и почетком XXI века** посвећено је периоду када је старешинство над манастиром преузела монахиња Анастасија Биљић. Додатне тешкоће за манастир и његово сестринство наступиле су након 1993. године, када се на простору Дренице почела јављати арбанашка терористичка наоружана формација, тзв. „Ослободилачка војска Косова“, чије деловање је непосредно угрожавало безбедност манастира. Готово свакодневне оружане активности терориста негативно су утицале на живот манастирског сестринства, посебно ограничавајући посете верника. Утисак је да је периоду агресије НАТО пакта 1999. године требало бити посвећено више пажње и да је та хронолошка целина остала недоречена! Далеко више пажње посвећено је страдању манастира након јуна 1999. године, када су монахиње биле малтретиране од стране припадника тзв. ОВК, а манастирски комплекс био опљачкан и оскрнављен. Захваљујући пожртвованости француских припадника КФОР-а и доцније припадника руског мировног контингента, манастирски живот је донекле био нормализован. Ново страдање манастир је доживео током „Мартовског погрома“ 2004. године. О силини арбанашког насртаја сведоче чињенице да је сестринство, упркос заштити војника КФОР-а, овог пута било приморано на евакуацију. Разјарена руља упала је у манастирски комплекс и неколико дана га пљачкала, спаливши га потом. При том је уништено и монашко гробље и оскрнављен параклис Светог Јоаникија. Након пролећа 2004. године наступила је нова фаза обнове манастира, уз обилату помоћ институција Републике Србије, бројних верних људи и неких међународних чиниоца.

У **Закључку** су сублимирани најзначајнији сегменти основног текста рукописа, кога засвођавају попис кориштених извора и литературе, списак илустративних прилога и попис скраћеница.

VI Списак научних и стручних радова који су објављени или прихваћени за објављивање у оквиру рада на докторској дисертацији
уз напомену: Кликните да бисте почели унос текста.

Навести називе радова, где и када су објављени. У случају радова прихваћених за објављивање, таксативно навести називе радова, где и када ће бити објављени и приложити потврду о томе.

1. Бобан Стојковић, Прилог голготи свештенства Рашко-призренске Епархије током Другог светског рата,

Баштина, 49, Приштина-Лепосавић, 2019, 311-319. (УДК 271.222(497.11)-773-726.3(497.115):929"1941/1945"(093.2) 323.281(497.115)"1941/1945"(093.2)

2. Бобан Стојковић, Манастир Светих Архангела у Драганцу, *Црквене студије*, 17, Ниш,, 2020, 161-173. УДК 271.222(497.11) (497.115)-523.6
3. Бобан Стојковић, „Игуманија Параскева Симеуновић – сведок страдања и васкрсења манастира Девича у 20. веку“, *Црквене студије*, 21, Ниш, 2024, 365- 375. УДК 726.7(497.115)271.222(497.11)-523.6,,19“:929
4. Бобан Стојковић, „Шиптарски геноцид над Србима са Косова и Метохије, ратне 1941-1943. године: љубите земљу Велике Албаније: сведочанство Илије Масловарића, *Баштина*, 62, Приштина-Лепосавић, 2024, 1-12. DOI: <https://doi.org/10.5937/bastina34-49181>

VII ЗАКЉУЧЦИ, ОДНОСНО РЕЗУЛТАТИ ИСТРАЖИВАЊА

Рукопис докторске дисертације Бобана Стојковића представља важну истраживачку тему посвећену проучавању историјата српског православног сакралног наслеђа на Косову и Метохији. Наиме, у досадашњем корпусу научне и публицистичке литературе о манастиру Девичу не постоји целовита студија, већ је о њему писано, мање-више, фрагментарно, у склопу ширих синтеза, посебно када је у питању повест. Колега Стојковић је, користећи бројне изворе и литературу о црквеним споменицима на Косову и Метохији, при чему је, препознавши њену важност, значајну пажњу покљонио сазнањима које пружају црквена књижевност и други хагиографски списи, осветлио зачетке култа Јоаникија Девичког и настанак манастира. При том је анализирао доступна сведочанства о истима, критички их валоризујући, тј. настојећи да проверљивошћу исказа искристалише што јасније представе. Посебно је значајно истрајавање на утврђивању ктиторства манастира, о чему у народној традицији и доступној литератури постоје различите тврдње. Недостатак поузданих писаних извора, нарочито за период османлијске владавине на простору Дренице, пред аутора је поставио тежак задатак, тако да је трагање за поузданим чињеницама било скопчано са изазовима „склизнућа“ у ненаучну сфери, чему је, по нашем суду, кандидат одолео на ваљан начин. Успешно је приказао све тешкоће, искушења и невоље које су пратиле манастир и манастирско братство током дугог историјског хода, учачавајући најзначајније моменте, узроковане крајње неповољним и сложеним друштвеним околностима, посебно у контексту непријатељског арбанашког окружења од краја XVII века, када популација Арбанаса преузима доминацију у области Дренице. Током читаве експозиције кандидат није губио из вида важност општег контекста друштвено-политичких кретања, што је умногоме утицало на прошлост манастира, неретко опредељујуће деловало на његову судбину. Историјски усуд страдалништва српског народа на Косову и Метохији, а посебно у Дреници, као по правилу се одражавао на манастир, што је кандидат Стојковић исправно запазио и умешно компаративно наглашава. Извесне назнаке побољшања положаја манастира и његовог братства уследиле су након 1912. године, када је, макар у нормативном контексту, ситуација побољшана. Но, избијање Првог светског рата и сурова трогодишња аустро-угарска окупација потрли су и оно мало бољитка или, друкчије речено, наде. Чини се да је острашћеност непријатељског арбанашког окружења током тог туробног периода додатно добила на интензитету, о чему кандидат уверљиво сведочи низом примера. Лужнословенско уједињење и стварање њихове прве државе 1. децембра 1918. године отворило је ново поглавље у животу манастира. Кандидат је приказао напоре манастирског братства, али и других црквених структура и верног народа из ближе и шире манастирске околине, да зацеле ратне ожилке и ревитализују манастирски живот. При томе се, упркос новом друштвено-политичком контексту, често наилазило на извесне лимитирајуће околности које су ограничавале постигнуте резултате. Нови страдалнички период започет Априлским ратом 1941. године обележило је разарање манастира и замирање монашког живота, да би се у обнову кренуло тек након свршетка ратних околности, односно доласка на дужност игуманије Параскеве Симеуновић. Колега Стојковић аргументовано закључује да је њена ангажовање, тј. њена посвећеност и пожртвовање, било од изузетно велике важности за обнову манастира, који је тако постао стециште мале женске монашке заједнице. Како се истиче, агилност игуманије је манастир „васкрсла из пепела“ и поново га, у условима идеолошке ненаклоности и модификованог арбанашког шовинизма, заоденутог у рухо новог социјалистичког дискурса, узвисила и етаблирала у беочуг најзнаменитијих светиња српског народа, не само у косовско-метохијским оквирима. О томе сведоче бројни извори које је колега Стојковић консултовао, тако да се, с пуним правом, определио да једно поглавље дисертације и насловом персонализује као „епоху мати Параскеве“! Адекватна пажња посвећена је и периоду када је старешинство нада манастиром преузела игуманија Анастасија, времену такође препуном искушења и изазова, пре свега услед терористичких активности арбанашке гериле која је своје главно упориште имала у дреничком региону, посебно у манастиру суседним селима Лауши, Резалу, Лудовићу, Броћни, Марини и тд. Нова скрнављења и разарања манастира током 1999. и 2004. године наставак су његовог „страдалног пута“ на коме он, како зналачки примећује колега Стојковић, вековима стамено пркоси и наново се уздиже. Рукопис поседује изузетно важну документарно-илустративну компоненту, при чему део потиче из личне фотодокументације аутора, настале током истраживања и представља прворазредно историјско сведочанство.

VIII ОЦЕНА НАЧИНА ПРИКАЗА И ТУМАЧЕЊА РЕЗУЛТАТА ИСТРАЖИВАЊА**НАПОМЕНА:** Навести позитивну или негативну оцену начина приказа и тумачења резултата истраживања.

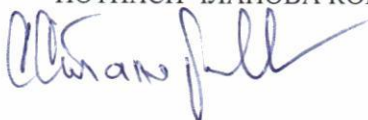

Приликом израде докторске дисертације Бобан Стојковић је применио класични историјски метод, прикупљајући и анализирајући изворну архивску грађу, релевантну литературу, црквену и световну штампу, нарративне изворе, мемоаре и тд. Експозиција је базирана на тематско-хронолошком принципу. Хеуристичку основу рукописа чине архивалије из Архива Југославије, Архива Србије, Историјског архива Београда, Архива Синода Српске православне цркве, Архиве Епархије рашко-призренске, Архиве Епархије будимљанско-никшићке и Архиве Манастира Девича. Чињеница да је су истраживања вршена у црквеним архивама које не одлукује уређеност фондова и збирки у складу с архивским стандардима указује на истраживачку посвећеност и напор који је уложио колега Стојковић. Оно што се може донекле замерити и схватити као мањкавост истраживачког поступка је изостанак консултовања архивалија похрањених у депоима Архива Косова у Приштини, али то ће, верујемо бити учињено приликом припреме рукописа за објављивање. Осим необјављене архивске грађе Стојковић је користио петнаестак наслова објављених извора, бројну релевантну литературу (монографске публикације, мемоарски записи и чланци из стручне периодике), а посебан значај за остваривање истраживачких резултата имало је коришћење штампе, као секундарног историјског извора. У више наврата уочава се укрштање података које доноси архивска грађа са писањем штампе, што сведочи о методолошкој опрезности кандидата који своје исказе настоји да утемељи на „чврстом тлу историје“. Проверљивост његових навода на основу педантног и јасног научног апарата, представља такође одраз „методолошке коректности“.

X ПРЕДЛОГ:

На основу укупне оцене дисертације, Комисија предлаже:

Исчитавајући рукопис докторске дисертације колеге Бобана Стојковића „Манастир Девич од 1912. до 2012. године“ Комисија је једногласно закључила да њен садржај и структура у целости одговарају одобреној пријави теме докторске дисертације, тј. да су у највећој мери обрађена сва претходно дефинисана питања. Такође, Комисија наглашава да бављење темама из црквене историје није превише заступљено у постојећем корпусу научне литературе српске историографије, посебно када је реч о „личним картама“ појединих манастира током једног века њиховог битисања, тако да истраживање колеге Стојковића представља значајно „освежење“ и као такво ће, верујемо, послужити и као подстицај и као модел будућим истраживачима ове проблематике, посебно у контексту проучавања сакралног наслеђа на Косову и Метохији, озбиљно угроженог у историјском тренутку коме сведочимо. Комисија закључује да дисертација представља оригинално и самостално научно дело кандидата Бобана Стојковића и из тог разлога чини јој част и задовољство да предложи Наставно-научном већу Филозофског факултета Универзитета у Приштини са привременим седиштем у Косовској Митровици да прихвати Извештај о оцени докторске дисертације и на тај начин потврди да су се стекли сви неопходни услови за приступање јавној одбрани, тј. омогући финализацију истраживачког поступка кандидата Бобана Стојковића.

ПОТПИСИ ЧЛАНОВА КОМИСИЈЕ

1.
2.
3.